

Ekologiczna towarowa produkcja porzeczki czarnej alternatywą dla produkcji konwencjonalnej.

Karolina Lisiecka
Gospodarstwo Sadownicze w Radunicy k.Gdańska
e-mail: k.lisiecka7@gmail.com

Polska od wielu lat jest najważniejszym producentem porzeczki czarnej w Europie i na świecie. Według GUS w 2015 roku produkcja porzeczki czarnej wyniosła 121 tys. ton, natomiast według Krajowego Stowarzyszenia Plantatorów Porzeczki Czarnej było to około 98 tys. ton.

Podjęcie decyzji o produkcji porzeczki czarnej metodami ekologicznymi powinno być poprzedzone głęboką analizą informacji na ten temat (poniżej wykaz obowiązujących aktów prawnych) oraz ocenie możliwości produkcyjno-organizacyjnych gospodarstwa. Ten rodzaj produkcji różni się w znaczący sposób od produkcji konwencjonalnej, wymaga wielu zabiegów agrotechnicznych, maszyn oraz podejścia systemowego (raz podjęte decyzje będą skutkowały długofalowymi efektami bez możliwości ich poprawienia)

Przepisy prawne regulujące produkcję ekologiczną to:

- ustawa o rolnictwie ekologicznym z dnia 25 czerwca 2009r (Dz.U. nr 116 poz. 975).
- podstawowe Rozporządzenie Rady (WE) nr 834/2007 z 28 czerwca 2007r.
- wykonawcze Rozporządzenie Komisji (WE) nr 889/2008 z 5 września 2008r.
- "Program rolnośrodowiskowy "PROW 2007-2013 (Dz.U. Nr 33, poz. 262 z późn.zm.)

W moim gospodarstwie proces wdrażania ekologicznej produkcji rozpoczęto 15.03.2012 w wyniku przystąpienia do realizacji zobowiązania rolnośrodowiskowego w ramach PROW 2007-2012, pakiet 2, Rolnictwo ekologiczne, wariant 2.9 i 2.10 (Uprawy sadownicze i jagodowe w okresie przestawiania i dla których zakończono okres przestawiania). Przysługująca płatność to 1800 zł/ha w okresie przestawiania i 1540 zł/ha w późniejszych latach.

Następnym etapem zgodnie z ustawą o rolnictwie ekologicznym było, i nadal jest, zgłoszenie podjęcia działalności w rolnictwie ekologicznym jednostce certyfikującej. W tym przypadku jest to Agro Bio Test. W Polsce działa kilka takich jednostek certyfikujących, których aktualną listę można znaleźć na stronach Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-

Spożywczych. Jednostka taka będzie wystawiała certyfikat poświadczający, iż produkcja pochodząca z danego gospodarstwa spełnia warunki produkcji ekologicznej. Po zgłoszeniu i dostarczeniu stosownych dokumentów zostaje podpisana umowa z daną jednostką certyfikującą dotycząca objęcia kontrolą. W każdym roku jednostka dokonuje inspekcji w gospodarstwie obejmującą kontrolę dokumentacji, lustrację obiektów, ewentualnie pobranie próbek do badań. Po kontroli powstaje raport na podstawie którego jednostka podejmuje decyzję o zatwierdzeniu asortymentu produkcji w gospodarstwie, na który jest wystawiony certyfikat.

Podejmując decyzję o rozpoczęciu produkcji ekologicznej należy mieć świadomość iż certyfikat na porzeczkę czarną zostanie przyznany po tzw. okresie konwersji. Jest to okres w którym w gospodarstwie prowadzona jest produkcja według zasad rolnictwa ekologicznego pod nadzorem jednostki certyfikującej, ale bez możliwości sprzedawania produktów jako ekologiczne. W przypadku upraw wieloletnich okres ten wynosi 36 miesięcy od przystąpienia gospodarstwa do systemu kontroli.

Jednym z dokumentów wymaganych w trakcie realizowania programu rolnośrodowiskowego jest Plan Działalności Rolnośrodowiskowej na okres 5 lat, który przechowuje się w gospodarstwie i realizuje. Dodatkowo rolnik może ubiegać się o refundację kosztów kontroli gospodarstwa w ramach działania "Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności".

Poniżej kilka spostrzeżeń nasuwających po kilkuletnim doświadczeniu w prowadzeniu ekologicznej uprawy porzeczki czarnej.

Ekologiczna plantacja porzeczki czarnej o powierzchni około 15 ha położona jest na Żuławach Gdańskich, które charakteryzują się najżyźniejszymi glebami w Polsce – madami. Na glebach tych uzyskuje się najwyższe plony roślin uprawnych. Specyfika Żuław Gdańskich to pola podzielone wieloma rowami melioracyjnymi, które pozwalają na regulowanie poziomu wody gruntowej (obniżanie w trakcie długotrwałych opadów, bądź spiętrzanie wody w trakcie okresów suchych). Co częściowo eliminuje problem deficytu wody w trakcie zawiązywania owoców, decydującego czynnika o powodzeniu uprawy porzeczki. Dodatkowym atutem obszaru na którym znajduje się plantacja jest brak w promieniu kilkudziesięciu kilometrów innych upraw porzeczki czarnej. Dominują na tym terenie uprawy warzywnicze bądź ozdobne rośliny cebulowe.

W 2010r. przed założeniem plantacji wykonano analizę gleby, określono jej zasobność i odczyn, które znajdowały się na prawidłowym poziomie. Plantacja została założona dwuetapowo około 7 ha (odmiany 'Tiben' i 'Tisel') posadzono jesienią 2011, a 8 ha posadzono jesienią 2012r. (odmiany 'Tisel', 'Tiben', 'Ruben', 'Ben Connan'). Kwatery założono w rozstawie 4 x 0,4m. Sadzonki wszystkich odmian porzeczki były kwalifikowanym materiałem nasadzeniowym zakupionym w kwalifikowanej szkółce za zgodą Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Gdańsku. Przed założeniem plantacji zastosowano uprawę motylkowych z trawami, przyorano również 60 t/ha obornika końskiego w pasach 2m.

Najważniejszym problemem na młodej plantacji jest walka z chwastami. W pierwszym roku konieczne jest ręczne odchwaszczanie w rzędach roślin, a w kolejnych latach wykonuje się je za pomocą glebogryzarek i kultywatora. W międzyrzędziach utrzymywana jest murawa, którą w zależności od potrzeb kosi się 4-5 razy w sezonie wegetacyjnym.

Następnym ważnym zabiegiem na plantacji jest cięcie porzeczki, związane jest to z owocowaniem porzeczki na młodszych pędach oraz z tendencją niektórych odmian do kładzenia się co utrudnia zbiór i sprawia, że owoce nie dojrzewają jednocześnie. Zabieg ten wykonywany jest ręcznie co pozwala też na usunięcie pędów porażonych przez szkodniki i choroby.

Ochrona i nawożenie w największym stopniu odróżniają produkcję konwencjonalną od ekologicznej i są najtrudniejszymi elementami agrotechniki, szczególnie w przypadku chorób i szkodników. Lista preparatów dopuszczonych do stosowania w ekologicznej produkcji porzeczki czarnej dostępna jest na stronie Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa. Na liście znajduje się wiele preparatów, których skuteczność w zwalczaniu chorób i szkodników w ekologicznej produkcji porzeczki jest znikoma, aby nie powiedzieć żadna. PIORiN nie dopuszcza nawet preparatów zawierających miedź i siarkę. Preparaty te wspomagałyby producentów w walce z chorobami grzybowymi, a siarkowe dodatkowo ograniczają populację wielkopąkowca

porzeczkowego. W przypadku nawozów sytuacja jest lepsza i do wyboru jest wiele preparatów poprawiających plonowanie oraz nawozów posiadających certyfikat dopuszczający je do stosowania w rolnictwie ekologicznym, np. wapniowo-magnezowych.

Obecnie w produkcji ekologicznej najpoważniejszym zagrożeniem jest wielkopąkowiec porzeczkowy, z którym walka polega na lustracji wczesną wiosną plantacji i usuwaniu porażonych pąków. Innym rozwiązaniem pozostaje sadzenie odmian odpornych na tego szkodnika i nadzieja, że nie dojdzie do przełamania ich genetycznej odporności.

Zbiór porzeczek odbywa się kombajnowo za pomocą kombajnu całorzędowego Viktor produkcji firmy Weremczuk. Zbiór odbywa się do skrzynek o pojemności 15-20kg. W przypadku niezachwaszczonej plantacji zbiór kombajnowy przebiega bez większych problemów.

Plonowanie w warunkach Żuław Gdańskich ekologicznej porzeczki czarnej przedstawiało się następująco: 2013r. – 2,00 t/ha, 2014r. – 1,00 t/ha (wiosenne przymrozki do -9°C spowodowały znaczne straty w plonie), 2015r. – 14,9 t/ha. Ciekawostką jest, że jednostka certyfikująca poddała w wątpliwość wysokość plonu w sezonie 2015. W wyniku tego jeszcze przed zbiorami na początku lipca 2015 na pisemny wniosek inspektor Agro Bio Testu komisyjnie szacował wraz ze mną wielkość plonu. Z jednego krzewu zebraliśmy około 2,5 kg owoców, co biorąc pod uwagę liczbę krzewów na hektarze (6250 szt.) dało wielkość plonu potwierdzoną później w czasie zbiorów.

Wiosna i lato w 2015r. w Żuławach Gdańskich obfitowały w opady na dość wysokim poziomie, temperatura w trakcie zbioru była optymalna, bez upałów, co pozwoliło uzyskać owoce dobre jakościowo, dobrze wybarwione. Dzięki temu zebrano 95% plonu oraz uzyskano wysoką cenę.

Biorąc pod uwagę fakt, że plantacja znajduje się na jednych z lepszych gleb w Polsce oraz jest w dobrej kondycji, można patrzeć optymistycznie na kolejne 3-4 sezony (uprawę porzeczki w ekologii należy traktować jako krótkotrwałe nasadzenie) pomimo wysokich kosztów prowadzenia tego typu uprawy. Do optymizmu nastroją wysokie plony i dobre ceny za owoce ekologiczne, czego nie można powiedzieć o produkcji konwencjonalnej.

Gospodarstwo całość produkcji zbywa do Grupy Producentkiej której jest członkiem, dodatkowo należy również do Krajowego Stowarzyszenia Plantatorów Czarnej Porzeczki.

W tabelach 1 i 2 zestawiono koszty założenia plantacji porzeczki czarnej oraz koszty bezpośrednie produkcji ponoszone w naszym gospodarstwie oraz wysokość przychodów w 2015r. Do przychodów należy dodać jeszcze dopłaty bezpośrednie i rolnośrodowiskowe, które w 2015 roku wyniosły: 2 470,00 zł do hektara.

Opłacalność ekologicznej porzeczki czarnej w bardzo dużym stopniu zależy od szczęścia,

przebiegu pogody wiosną, wysokości plonu oraz od ceny, która w przypadku ekologicznych porzeczek czarnych utrzymuje się na stałym wysokim poziomie. Nie bez znaczenia jest położenie plantacji, co widać na przykładzie mojego gospodarstwa położonego na żyznych Żuławach Gdańskich. Każda osoba nosząca się z zamiarem uprawy ekologicznej porzeczek czarnej powinna wziąć pod rozwagę wszystkie aspekty i rozważyć wszystkie za i przeciw.

Tabela 1. Koszty założenia 1ha plantacji porzeczek czarnej ekologicznej oraz jej prowadzenia w 1. i 2. Roku (opracowanie własne)

Wyszczególnienie	Koszt (zł/ha)
I. Koszty założenia plantacji w tym:	
1.Koszty materiałowe:	
- odchwaszczenie pola (glyfosat)	250,00
- obornik	500,00
-sadzonki	10 000,00
Razem koszty materiałowe	10 750,00
2. Koszty pracy ludzi i maszyn	
-koszt oprysku herbicydem	150,00
-koszt rozrzużenia obornika	200,00
-koszt zaorania i przygotowania pola do sadzenia	400,00
-koszt sadzenia	700,00
Razem koszt pracy ludzi i maszyn przy zakładaniu plantacji	1 450,00
Razem koszty założenia plantacji	12 200,00
II. Koszty prowadzenia plantacji w okresie inwestycyjnym (1. i 2. rok)	
1. Koszt pracy przy utrzymaniu gleby (mechaniczne i ręczne pielnie)	2 000,00
Razem koszty założenia i prowadzenia w okresie inwestycyjnym	14 200,00

Tabela 2. Koszty bezpośrednie produkcji oraz przychody z 1ha ekologicznej plantacji porzeczek czarnej w 2015r. (opracowanie własne)

Wyszczególnienie	Koszt (zł/ha)
1. Odchwaszczanie	
-ręczne	1 000,00
-mechaniczne (glebogryzarka w rzędzie 2x w sezonie)	400,00
-koszenie międzyrzędzi (4x w sezonie)	1 200,00
2. Nawożenie obornikiem 60 t/ha (obornik ekologiczny za darmo)	200,00
3.Zbiór mechaniczny	450,00
4.Koszty pozostałe	2366,00
Całkowite koszty produkcji	5616,00
5.Cena 1 kg owoców	2,78
6.Przychód ze sprzedaży	41 422,00
Dochód	36 261,00

opisywano rok 2015